

Upyčio gatvė 38-2

Mūsų šeimos butas yra sename jugendo stiliaus name, pastatytame 1912 metais. Kadaisė namas buvo suplanuotas kaip pasiturinčių žmonių būstas, ir kiekvienai šeimai priklausė penki šeši kambariai. Butai turėjo du įėjimus – vieną šeimininkams, kitą patarnautojams. Kiekviename bute greta virtuvės būdavo nedidelis kambarys tarnatei. Sovietų laikais šie išskirtiniai būstai kaipmat virto komunaliniais butais.

Čia būtų pats laikas paaiškinti, kad komunalinis butas – tai sovietų valdžios sukurtas fenomenas; baigiantis Antrajam pasauliniam karui, į erdvius butus miesto centre (jei tik jų savininkai nebūdavo pabėgę, deportuoti į Sibirą kaip „liaudies priešai“ arba sušaudyti) be jokių ceremonijų įkeldavo ir registruodavo kitus gyventojus, daugiausia atvykėlius iš „broliškų“ respublikų. Mano vaikystėje kiekvienam sovietiniam žmogui oficialiai priklausydavo kiek mažiau nei dešimt kvadratinį metrų gyvenamojo ploto. Kartais kiekviename

tokio buto kambaryje gyvendavo po visą šeimą. Tie įvairių tautybių, skirtingų charakterių ir mentaliteto žmonės „draugiškai“ dalydavosi viena virtuve, vienu vonios kambariu ir unitazu, jei prispirdavo, būriuodamiesi eilėje prie bendro naudojimo patalpų.

Kodėl tokia kamšatis? Kadangi po karo gyventojų skaičius dėl atvykėlių gausos neįsivaizduojamai išaugo, gauti gyvenamąjį plotą sostinėje tapo nepaprastai sunku, be to, sovietų valdžios organams tikriausiai atrodė, kad toks glaudus bendras gyvenimas skatins solidarumą, savitarpio supratimą ir lygybę. Švelniai tariant, buvo ne visai taip.

Taigi mano tėvai, iki šiol kažkaip sėkmingai sugyvenę su mano senelio seserimi viename komunalinio buto Karlo Markso gatvėje kambaryje, atsiradus galimybei išeitė savo gyvenamąjį plotą į pustrėčio karto didesnes gyvenamąsias patalpas. Tuo metu pirkti ir parduoti butų nebuvo galima, leisdavo tik keistis. Viena sena ponija, žydė, tapusi našle tikriausiai jautėsi vieniša erdviuose patalpose Andrėjo Upyčio gatvėje, todėl du didelius savo kambarius ir vieną mažytį (prieškario laikų tarnaitės kambarėlį) mielai išeitė į erdvų mano tetos ir tėvų kambarį Markso gatvėje. Taip iš vienos *komunalijos* mes patekome į kitą.

Kai Guobos atvyko į butą adresu Andrėjo Upyčio gatvė 38-2, jo išplanavimas nuteikė džiugiai ir entuziastingai. Antras aukštas – gerai. Kai veš vaikelį laukan, nereikės labai aukštai taisyti vežimėlio. Čia bus geriau ir tėčio tėvo seseriai Anai Guobai. Nuosavas, nors ir pereinamas, kambarys. *Komunalkėje* Markso gatvėje visiems trims – Veltai, Janiui

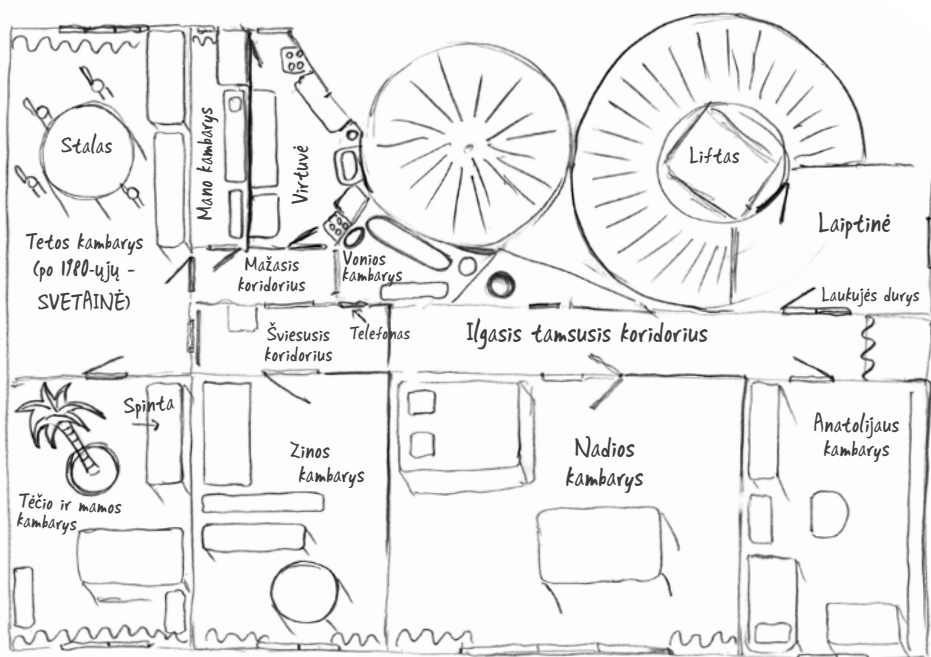
ir tetai – teko gyventi viename kambary. Taigi joks stebuklas, kad vienintelio vaikelio jie susilaukė praėjus ketveriems metams po vestuvių. Man iki šiol neaišku, kaip ir kada išvis galėjau atsirasti.

A. Upyčio gatvėje 38 name buvo senas prieškario laikų liftas, tačiau mums naudos – jokios. Antrame aukšte kabina nestodavo. Ir gerai. Liftas dažnai įstrigdavo tarp aukštų. Tada keleiviai daužydavo į kabinos sienas iš vidaus, garsiai rėkdavo ir maldaudavo gelbėti. Ne kartą yra atsitikę taip, kad avarinė tarnyba tuoj pat nesureaguodavo, ir tada apsukresnieji iš kabinos sprausdavosi patys, plėšydami įmantriai supintas groteles. Beveik kiekviename pusaukštyje grotelių pynėse žiojėjo kokia nors negraži skylė.

Šiaip liftai man patinka. Smagu pasivažinėti savo malonumui. Tai lyg vertikalus mechaninis stebuklingas kilimas. Tu su didele jėga nuspaudi išorinių lifto durų metalinę rankeną, ji girgždėdama pasiduoda, paskui šonu pastumi dvivėres lifto kabinos dureles, kuriose dėl geresnio matomumo įstatyti skaidrūs stikliniai langeliai. Ir štai jau stovi lyg senoviškos komodos viduje, užsklendi išorines duris, nuspaudi pasirinkto aukšto mygtuką ir važiuoji. Iš pradžių kabina konvulsyviai kratosi, palyginti su tuo, lunaparko siaubo paviljonas – tik vaikų žaidimas. Plūsteli adrenalinas, liftas kyla, linguoja, sykliais subilda stakato, tarška barška akompanuodamas dusliai užiančiam lifto varikliui... Net kvapą užgniaužia!

Bet, kaip jau sakiau, liftas – ne mums. Aš, grįždama iš mokyklos arba choro, prieš įeidama pro laukujes duris, įprastai kišenėje sugraibau didelį senamadišką raktų ryšulį, prašuliuoju

pro mėlynas pašto dėžutes, pro apšlapintą lifto kampą ir parkylo į antrą aukštą. Turiu atsiminti, ką nuolat kartoja mama. Ji kartkartėmis susijaudinusi pasisodindavo mane ant kelių ir pasakodavo, kad svetimi žmonės gali turėti labai negerų kėslų, kad nevalia imti iš svetimų žmonių saldinių ir tokių viliojančių užsieninių *kramtoškių*. Jei kviečia, jokia būdu nevalia eiti kartu, bet jei vis dėlto kas nors seka, saugiausia duoti į kojas. Ir, tik pagalvok, Raudonosios Armijos gatvėje kažkas kurį laiką nuolat seka man iš paskos. O jeigu tai koks maniakas? Tada žinau: jėjus pro duris, reikia mikliai dumti, bet jei mane užpuls, esu pasiruošusi raktų ryšuliu mėlynėmis išmarginti nenaudėliui fizionomiją.

Bute aukštos lubos, vietomis neįprastos konfigūracijos – apskritimo pavidalo – sienos. Lubų linkis įmantriai skliautuotas, o apie kiekvieną šviestuvą – baltos lubų rozetės. Jos atrodo lyg pailgi duonos kepalėliai arba smulkutės bandelės su kmynais, išdėstytos įvairių dydžių ovaluose ir apskritimuose. Atskiruose kambariuose net lubų kampuose prilipdytas vienas kitas gipsinis dekoras. Labai gražu!

Kiekviename aukšte tik du butai. Butas numeris du yra aikštelės, išklotos tamsiomis margomis plytelėmis, dešinėje. Prie staktos keletas skambučių. Atėjus pas mus reikia skambinti vieną kartą, pas Ziną – du, o Nadios svečiai turi skambinti tris kartus. Anatolijus turi nuosavą mygtuką. Prie jo ant apspurusio lapelio gražia rašysena parkeriu mėlynu rašalu kirilica parašyta „Andruškij“.

Pirmiausia, ką pamatysi atidaręs buto duris, bus tamsa. Mūsų bute du koridoriai. Pirmas, ilgesnis, arba priemenė, apšviestas blankiai; šviesa sklinda iš kito koridoriaus buto gilumoje. Svarbu nepaslysti ant storai išvaškuotų pajuodusių parketinių grindų. Jeigu profesoriaus durys tiesiai prieš įėjimą truputį praviros, trenkia užsistovėjusiu šlapimu, prisivilintu maistu, dulkėmis ir grindų vašku.

Kitame koridoriuje dešinėje pusėje prie sienos pritvirtintas telefono aparatas. Nuo tada, kai pažinau skaičius, lengvai įsidėmėjau, kad numeris, kuriuo nesant namie reikia skambinti, yra 76540. Vėliau prisidėjo 2, o devintajame dešimtmetyje – dar 6, o gal 9. Neprisimenu. Užsimiršo, galų gale, nesvarbu. Kad ir kaip ten būtų, kai prieš pat tūkstantmečių kaitą aš, būdama trisdešimt vienu, kartu su šeima

norai palikau šias jaukias patalpas, numerį jau sudarė septyni skaičiai.

Nors ir vienas visiems kaimynams, telefono aparatas yra svarbus šio buto privalumas. Telefono ryšys praėjusio šimtmečio šeštajame ir septintajame dešimtmėčiais ne toks jau ir išskirtinis reiškinys, tačiau kai kurie visai netoli centro gyvenantys draugai ir bendramoksliai su sauja dviejų kapeikų monetų laksto į gatvę, kad prireikus galėtų paskambinti kam nors iš telefono būdelės.

Kai įsidėmėjau skaičius, taigi būdama trejų ar ketverių, mėgdavau mamai į Centrinį knygyną skambinti bent tris kartus per dieną. Tai nebūdavo labai sudėtinga. Į mažąjį koridorių iš kambario reikėdavo atstumti kėdę arba taburetę, stovint ant jos, prispaudus prie skruosto didelį ragelį, rodomąjį pirštą įkišti į tam tikru skaičiumi pažymėtą duobutę ir užtikrintu judesiu pasukti dešininę, laikrodžio rodyklės kryptimi. Kai Techninių knygų skyriuje mamos vadovė Tereza atsiliepusi ištaria: „Centrinis knygynas“, reikia energingai pareikalausiti: „Prašom pakviesti mamą!“ Nors skyriuje dirba ne mažiau kaip dvidešimt darbuotojų, niekam nekyla klausimo, kuri mama turima galvoje. O tada nuskamba egzistencinis mano klausimas: „Kada būsi namie?“